

Interpunkce, syntax, lexikum (v odborném psaní)

1

PŘEDMĚT PSANÍ ODBORNÉHO TEXTU
SEMESTR PODZIM 2020

Čeština (v psaní) pro každý den

2

- Viz webináře dr. P. Mazáčové:
  - *Jak mít odborný text pod kontrolou*
    - <http://1url.cz/etE2R>
  - *Co se děje ve větě jednoduché*
    - <http://1url.cz/utE23>
  - *Dobrodružství s českým souvětím*
    - <http://1url.cz/VtE2k>

1 Kam čárka patří, kde být nemá

3

**at' – nebo, at' – či, dílem – dílem,
ani tak – jako spíš**

*At' už cestuješ vnitrozemím, nebo / či po moři,
náš výrobek ti přijde vhod.*

- **čárka odděluje větné členy** spojené dvojitým spojovacím výrazem
- podobně at' – nebo, buď – nebo, dílem – dílem, jednak - jednak
  - *Vše potřebné obstarám buď já sám, nebo můj syn.*

1 Kam čárka patří, kde být nemá

4

...bohužel

*Je tu ředitel? **Bohužel** není. / Není tu, **bohužel**.*

- obě možnosti jsou správně

citoslovce

(samostatně stojící, a tedy **oddělené**
čárkou od zbylé části věty)

1 Kam čárka patří, kde být nemá

5

... **snad**

Uzdraví se, **snad**. / **Snad** se jim nic nestalo.

citoslovce

(samostatnější

významově

i obsahově)

částice

1 Kam čárka patří, kde být nemá

6

... stejně jako / stejně, jako

Ostatní žáci postupovali **stejně jako** Pavel.

- v. jednoduchá s příslovečným přirovnáním

Tatínek z toho byl vedle, **stejně jako** já.

- slovo **stejně** = poměr slučovací, slovo **jako** není větný člen (Věta by mohla znít i takto: *Tatínek z toho byl vedle, i já.*)

Př.: *Candáty lovíme **podobně jako** lososy.*

*Petr na kolegy zapůsobil, **podobně jako** na vedoucího. (...zapůsobil, i na vedoucího)*

1 Kam čárka patří, kde být nemá

7

... tak jako

Možná přístroj nebudeš moci používat *tak jako dřív.*

způsobem běžným v minulosti

Možná přístroj nebudeš moci používat, *tak jako dřív.*

neužíval jsi ho ani v minulosti

- použití nebo nepoužití čárky má vliv na význam věty

1 Kam čárka patří, kde být nemá

8

... hlavně že / hlavně, že

Hlavně že jsme vyhráli.

Hlavně, že jsme vyhráli.

}

obojí je správně

- po částici **se čárka píše i nepíše**

Př.: *Možná že* o mně už slyšel.

Možná, že o mně už slyšel.

1 Kam čárka patří, kde být nemá

9

totiž, tedy, a to, tj., tzv.

Maska čarodějnice, **totiž dědečkovo pyžamo**, přinesla malé Jiřínce hlavní cenu karnevalu.

vysvětlující **přístavek** podávající
upřesňující informace

1 Kam čárka patří, kde být nemá

10

Volné přístavkové spojení

Některé vytrvalecké závody, **např. Běchovice**, mají dlouholetou tradici.

- **příklad, bližší vysvětlení, vytčení jevu**
- **čárkou /čárkami oddělujeme**

Všechny vaše připomínky, **či lépe podněty**, vezmeme v úvahu.

- **oprava, druhým výrazem se koriguje nepřesnost výrazu prvního**
- **čárkou / čárkami oddělujeme**

1 Kam čárka patří, kde být nemá

11

Spojení infinitivu a významového slovesa

Je na čase **začít pořádat** dekadentní večírky.

- čárka **se nepíše** (i když mnoho lidí by ji tam dalo)
- Jedná se o **těsné spojení infinitivu významového slovesa se slovesem být** (případně mít)

1 Kam čárka patří, kde být nemá

12

Bez kde ber

- píše se **bez čárky** = o ustálené spojení
- Podobně např. ...**Ať chce nebo nechce** /

ALE: **Ať dělá, co dělá...**

- píše se **s čárkou** = typ s vedlejší větou

1 Kam čárka patří, kde být nemá

13

Dobrý den, pane profesore!

Vokativ (5. pád) **oddělujeme čárkou!**

Dámy a pánové, zahajují dnešní webinář.

Dobrý den, **vážení hosté**, zahajují dnešní seminář.

stojí-li **vokativ uprostřed věty**,
oddělujeme ho čárkami z obou stran

1 Kam čárka patří, kde být nemá

14

neboli, čili, aneb

- oddělit čárkou, nebo neoddělit?
- záleží na významu, který chceme vyjádřit

znělka **neboli** sonet, gramatika **čili** mluvnice

- spojky **vyjadřují totožnost** → **bez čárky**

ALE:

*Při rozšiřování sociálních položek chceme postupovat cestou posilování ekonomiky, **neboli** zvětšováním koláče, který máme na rozkrajování.*

- spojka má **význam vysvětlivky** → **s čárkou**

1 Kam čárka patří, kde být nemá

15

Vsuvka

Radost z toho, **to se ví**, neměla.

- **oddělujeme čárkami** (případně pomlčkami nebo závorkami)

- do věty je volně vložena, není do věty začleněna mluvnicky, ale významově

Bude to stát **dejme tomu** padesát korun.

Vlak jede **tuším / nemýlím-li se / myslím / řekl bych** za hodinu

- **ustálené (většinou jednoslovné) výrazy čárkami obvykle neoddělujeme**

1 Kam čárka patří, kde být nemá

16

popřípadě, případně, eventuálně

Z přírodních zdrojů se vhodnou úpravou,
popřípadě přečištěním, získává jedlá sůl.

- spojovací výrazy s významem vysvětlovací vsuvky, připojené okolnosti
- **čárku píšeme i za větným členem následujícím**

1 Kam čárka patří, kde být nemá

17

Dodatečně připojený větný člen

Knížek jsem přečetl hodně, **a zajímavých.**
Chceme jet na výlet, **a to za každého počasí.**

- dodatečné vysvětlení, zdůraznění, omezení
- **oddělujeme čárkou**

1 Kam čárka patří, kde být nemá

18

Samostatný větný člen

*U moře, **tam** se mi líbilo.*

*Poležet si čertví kolik týdnů v nemocnici, **to** není zrovna radostná představa.*

- výraz stojící mimo větu, bez mluvnického začlenění – **zájmenný tvar**
- má zdůrazňovací nebo upozorňovací význam
- **oddělujeme čárkou**

1 Kam čárka patří, kde být nemá

19

atd., apod., ap.

*Stromořadí u silnic zajišťuje ochranu silnic, omezuje větrnou erozi **apod.***

- **čárku PŘED zkratkou NE**nepíšeme, pokud zkratka naznačuje možnost pokračování výčtu

ALE:

*Vitamin C ovlivňuje řadu enzymů, kladně ovlivňuje duševní procesy, jako je pozornost a duševní pohotovost, **apod.***

- **čárku před zkratkou PÍŠEME**, pokud je před ní do výčtu vložena vedlejší věta

2 Vztahy uvnitř větného celku

20

- Pišme přiměřeně dlouhé věty! Jak docílíme optima? Když si text přečteme nahlas! 😊
- **Chybějící základní větné členy**
  - Papír by měl být vybrán již v počátečních fázích tvorby dokumentu a specifika vybraného papíru --- **brána v úvahu** po celou dobu tvorby.
  - ...6.1.2 InDesign.
Komerční software --- z dílny firmy Adobe. Umožňuje tvorbu vizuálně přitažlivých dokumentů s pokročilými možnostmi tvorby plakátů apod.
  - Open Office je textovým procesorem, který má podobné funkce jako předchozí jmenovaný, **a proto --- jen krátce.**

2 Vztahy uvnitř větného celku

21

- **Neurčité veličiny, nepřesné údaje, „vycpávková“ slova**
  - ...**dosti docela** dobrý / **přibližně** identický / **téměř zcela** shodný / zcela nevratná / částečně přesná...
  - Shoda výsledků s teorií je **docela dobrá**. Byla vytvořena **poměrně široká** datová základna umožňující **dosti přesné** určení parametrů pro kování těchto ocelí ...
  - ...zkrátka a dobře / konec konců / více méně...

2 Vztahy uvnitř větného celku

22

- **Vybočení z větné stavby**
  - **Člověk**, když není opatrný, **hned se mu** něco ztratí.
  - K udělení zápočtu je nutné **splnění šesti úkolů, z toho tři teoretické a tři praktické...**
  - **Vlivem** počestění řady dvojjazyčných měst i měst převážně německých **vedlo** také daného významného představitele doby **k** užívání češtiny ve vědeckých spisech.
  - **Důležité** pro psaní i čtení **je radost** při těchto činnostech, protože „jinak postrádají smysl“.

2 Vztahy uvnitř větného celku

23

- **Hromadění předložek**

- **Do před** domem stojícího stromu udeřil blesk.
- Profesor se zadíval **na pod** úkol načmáraný podpis.
- Zelený návštěvník z jiné planety, Viridis Brumbál, přistál se svým placatým létajícím talířem **u před** rokem poraženého stromu.

- **Nelogický slovosled**

- Je třeba pomáhat **postiženému úrazem.**
- Krájejte **tři dny staré** housky.
- **Důkladně nepromyšlená volba slov** vede k porušení logické souvislosti.

2 Vztahy uvnitř větného celku

24

- **Zanedbání dvojí vazby slovesa (zeugma)**
  - Nápoje se budou prodávat **před a po** koncertě.
  - **Mají rádi a pečují o** svá zvířata.
  - Žádáme cestující, aby **pro příchod a odchod k vlakům** na třetím nástupišti použili podchod.
  - Národ **chtěl a volal po** nové vládě.

2 Vztahy uvnitř větného celku

25

- **Nesprávné pádové vazby**
  - Spoustě **lidem** to vůbec nevadilo.
  - Kvůli nedostatku **bylinkám** jsme nemohli uvařit příslušný lektvar.
  - Společnost, **jejíž** posláním je...
  - V práci jsem se zabýval **civilizačními riziky** – **bída** dobře živených, tzn. faktory **ovlivňující** naše tělo.

3 Lexikum

26

- **Nespisovné, hovorové a expresivní výrazy**
  - Autor může **kus** textu umístit za znaménko...
  - ...člověk by se měl s nimi **umět porvat**...
  - **Hodně** příkladů najdeme...**Hodně** závisí na struktuře...
  - ...a právě z nich **jsem brala** respondenty pro svůj výzkum...
  - ...nás informují o **hrozivém** působení těchto nemocí...
  - Metodologicky vycházím z poznatků konverzační analýzy, o níž je známo, že je **posedlá** detaily...
  - Už **drtivá** většina rozsudků byla právně napadnutelná.
  - ...rozdíl mezi těmi, kteří si přístup k ICT nemohou dovolit nebo jim není dopřán, a těmi, kteří **se onoho přístupu dobrovolně zříkají**...
  - ...sociální propast **zeje** mezi informačně chudými a bohatými...
  - ...**stráně každé propasti se** těm, kteří stojí na jejím dně, **jeví** jako překážky k dosažení stejné úrovně s okolním světem...
  - ...**ochočit si** technologii...
  - ...nevyvinuli služby **pro starce**...

3 Lexikum

27

- **Časté opakování stejných slov nebo stejných kořenů slov (ve větě, v odstavci)**
  - ... Matematická **sazba** **užívá** spoustu různých znaků... Při **sazbě** je vhodné **použít** speciální písmo, které obsahuje všechny potřebné znaky v různých optických velikostech. Často není možné **použít** pro **sazbu** vzorců stejné písmo jako pro základní text...
  - ... Tvorbou článků, jako je tento, se **podílím na díle** ochrany českého jazyka, zatímco **někteří, kteří** si úrovně svého jazyka nevšímají, to kazí...
  - ... **dozorce** provádějící **dozor** / **žít** dobrým **životem** / **nahlédnout** na něco z určitého **pohledu**...

3 Lexikum

28

- **Vícekrát řečeno totéž (pleonasmus)**
- Příčina = neznalost cizích výrazů
  - ...**jedinečný** unikát / **zasklená** vitrína / **vystavený** exponát / **ustálená** fráze / **nevyžádaný** spam / **nejoptimálnější** prognóza (podobně **nejpesimističtější** a **nejoptimističtější**)...
- „Tolerovaný“ pleonasmus (protože se zkratkami je snazší zacházení)
  - ...**disk** CD (CD = compact **disc**, kompaktní disk) / LCD **displej** (LCD = liquid crystal **display**) / USB **sběrnice** (USB = universal serial **bus**, univerzální sériová sběrnice) / **organizace** OSN (OSN = **Organizace** spojených národů)...

3 Lexikum

29

- **Další „mnohomluvy“**
  - ...**nutně** musí / **prakticky** nedochází / **naprosto** analogický / **oba** dva / **způsobit** snížení / **v délce trvání** 2 sekundy / **soustředěná** pozornost...
- **Záměna předložek DÍKY a KVŮLI**
- **díky** = pozitivum významu
  - Mobilní síť se rozrostla a **díky kvůli** tomu jsme letos vybrali na charitativní akci dvakrát více než vloni.
- **kvůli** = negativum významu
  - **Kvůli Díky** zemětřesení přišly tisíce lidí o život.

3 Lexikum

30

- **„Patvary“ nebo neologismy**
- **Úmysl = předstírat větší odbornost**
  - ...vyabonovat koncert
  - **od**artikulovat myšlenku
  - **vy**generovat kandidáta
  - **zes**rozumitelnit text
  - **na**izolovat
  - **res**pondující politik...
  - **real**izovat pachatele

Interpunkce v odborném psaní

31

CVIČENÍ:

- 1. Umění jednat s lidmi není nikomu vrozeno i když některé základní předpoklady jsou již geneticky dány.
- 2. Z větší části jde však o praktické zkušenosti které se vytvářejí postupně v průběhu života a v souvislosti s tím jak člověk získává zkušenosti v jednání s lidmi.
- 3. Ačkoli si to nechtějí přiznat mívají v této oblasti značné problémy ale jiní si dovednosti osvojují poměrně záhy.
- 4. Zákazníky které známe oslovujeme jménem.

Interpunkce v odborném psaní

CVIČENÍ:

- 5. Pokud někam telefonujeme rozhovor si připravíme předem abychom na nic nezapomněli.
- 6. Aby nám bylo dobře rozumět správně artikulujeme.
- 7. Pozorný člověk však už po hlase pozná jakou má druhý účastník hovoru náladu.
- 8. Občas ho mrzelo že důstojníci nosí vyšší čepice.
- 9. Z větší části jde však o praktické zkušenosti které se vytváření postupně v průběhu života a v souvislosti s tím jak člověk získává zkušenost v jednání s lidmi.

Zdroje

33

- Čechová, Marie a kolektiv autorů: *Čeština – řeč a jazyk*. ISV nakladatelství, Praha 1996.
- Internetová jazyková příručka ÚČJ AV ČR
<https://prirucka.ujc.cas.cz/>
- Kolektiv autorů Ústavu Českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně: *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1995.
- Webináře P. Mazáčové (viz slidy v prezentaci)

Děkuji za pozornost!